

Temamøde om klima i undervisningen

CONCITO

KLIMAAMBASSADEN

Program

- 13.00-13.10 Intro og velkomst
- 13.10-14.15 Klima, forbrug og vaner v/Michael Minter, Charlotte Louise Jensen og Stefan Bruse thor Straten (CONCITO)
- 14.15-14.35 Pause
- 14.35-15.10 Klimabekymringer blandt børn og unge v/Ida Fjellerup Hansen og Lea Wiggen Kramhøft (Klimapsykologisk Ungdomsforening)
- 15.15-16.00 Klimaundervisning for alle v/Flemming Andersen (DeltagerDanmark) og Ditte von Staffeldt (CONCITO)
- 16.00 Netværk

Session 1: Klima, forbrug og vaner

CONCITO

KLIMAAMBASSADEN

Energi

Ungdom

Fødevarer

Mobilitet

Økonomi

Byer

Bygninger

Adfærd

Internationalt

KLIMAAMBASSADENS arbejde

UNDERVISNINGSMATERIALER

KLIMAMATERIALERENS arbejde

Bliv Klog på Klimavenlige Vaner
En hverdag med mad, elektronik og tøj

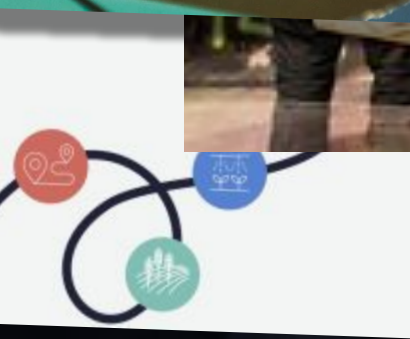
FORSK NINGENS DØGN

Mad & klima
Et undervisningsmateriale om fødevarers klimaaftryk

FORLØB OG WORKSHOPS

K

KOMMUNER

5 Energiudfordringer og -løsninger

OPKVALIFICERING

K

NETVÆRK OG POLITIK-PÅVIRKNING

K

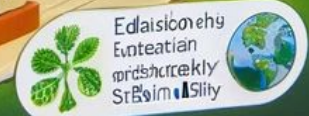
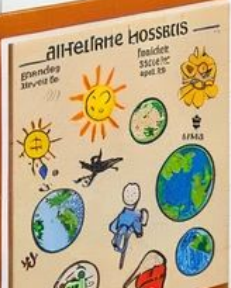

ClimateChange

EGCTTON

6-4

Safinature onsiaine
ðanisaðið elny

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER

Ingen løftede pegefingre

Bryde forforståelse ned (medier)

Vigtigt ≠ spændende

Ikke nødvendigvis naturligt engagement
(Region Syd)

Klima-relevans = forbrug og adfærd
Emner > klima

Vores temaer

CONCITO er Danmarks grønne tænketank, og vores formål er at omsætte relevant viden til klimahandling og derved accelerere den grønne omstilling. Gennem videnskabelige og vidensbaserede analyser og information er målet at vise, hvordan det er muligt at skabe et klimaneutralt og klimarobust samfund.

Vores arbejde er organiseret i konkrete programområder og initiativer rettet mod de primære udfordringer på klimaområdet. Vi fokuserer især på: *Energi, Ungdom, Fødevarer, Mobilitet, Økonomi, Byer, Bygninger, Adfærd og Internationalt.*

Energi

Ungdom

Fødevarer

Mobilitet

Økonomi

Byer

Bygninger

Adfærd

Internationalt

Michael Minter
Programchef,
Fremtidens Fødevarer

Den store klimadatabase og globale forbrugsudledninger

Michael Minter, programchef i CONCITO

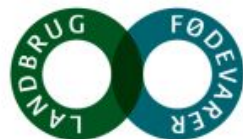
CONCITO kort

Virksomheder

Forskere

Organisationer

Unge aktive

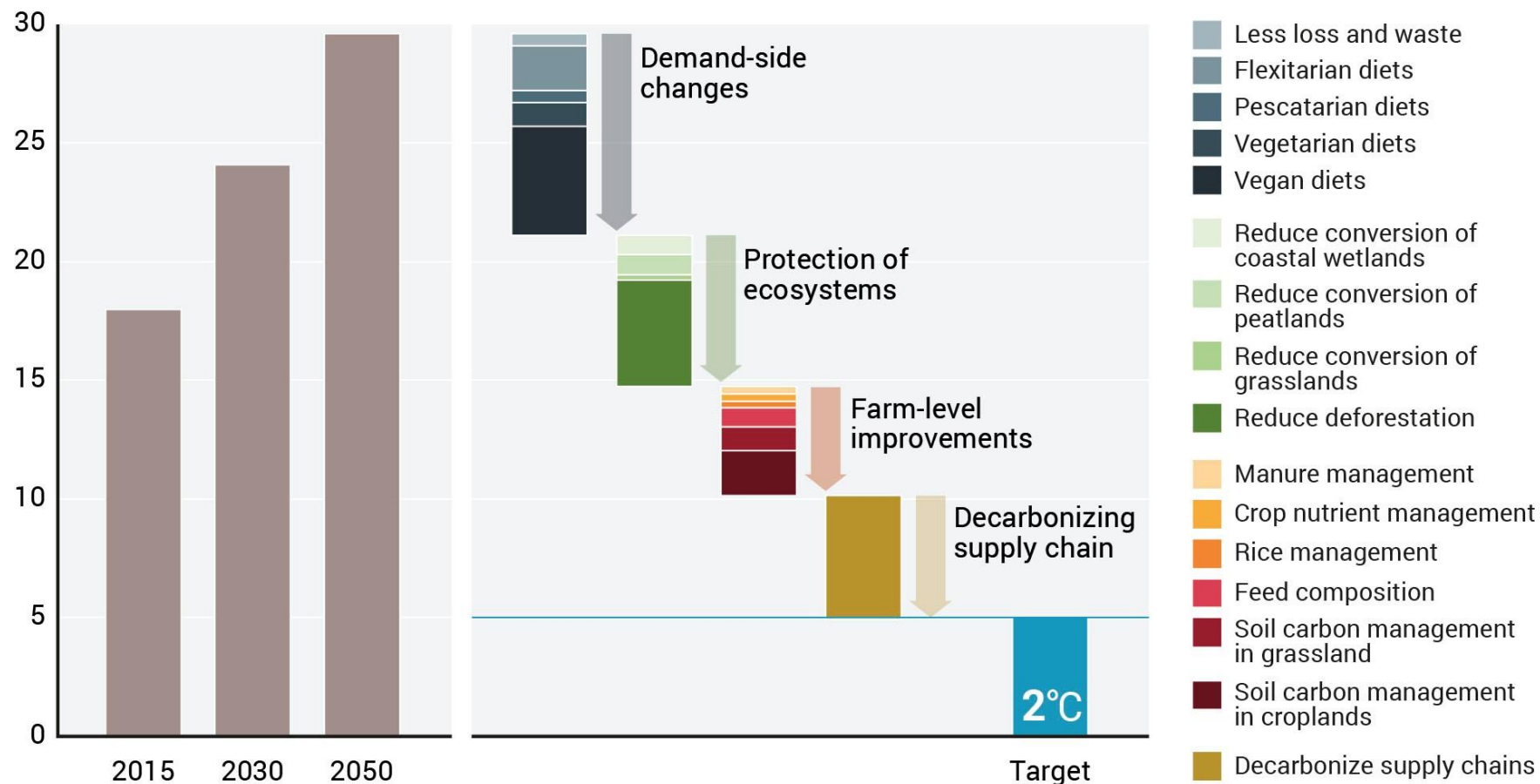

CONCITO

DANMARKS GRØNNE TÆNKETANK

Fødevaregabet og mulige løsninger ifølge FN's miljøprogram

Food systems emissions trajectory and **technical** mitigation potentials by 2050

Emissions are projected to increase by up to 60-90% by 2050

4 transformation domains identified

A combination of measures will be needed to transform food systems in line with emissions-reductions targets and pathways

Den vigtigste omstilling: Ændrede kostvaner

Kan reducere klimaaftryk fra danskernes fødevarerforbrug med op mod 45 %

Spis planterigt, varieret og ikke for meget

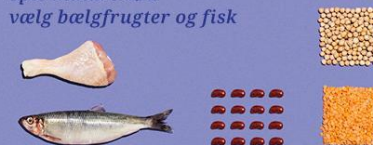
Spis flere grøntsager og frugter

Spis mad med fuldkorn

Spis mindre kød – vælg bælgfrugter og fisk

Sluk tørsten i vand

Vælg planteolier og magre mejeriprodukter

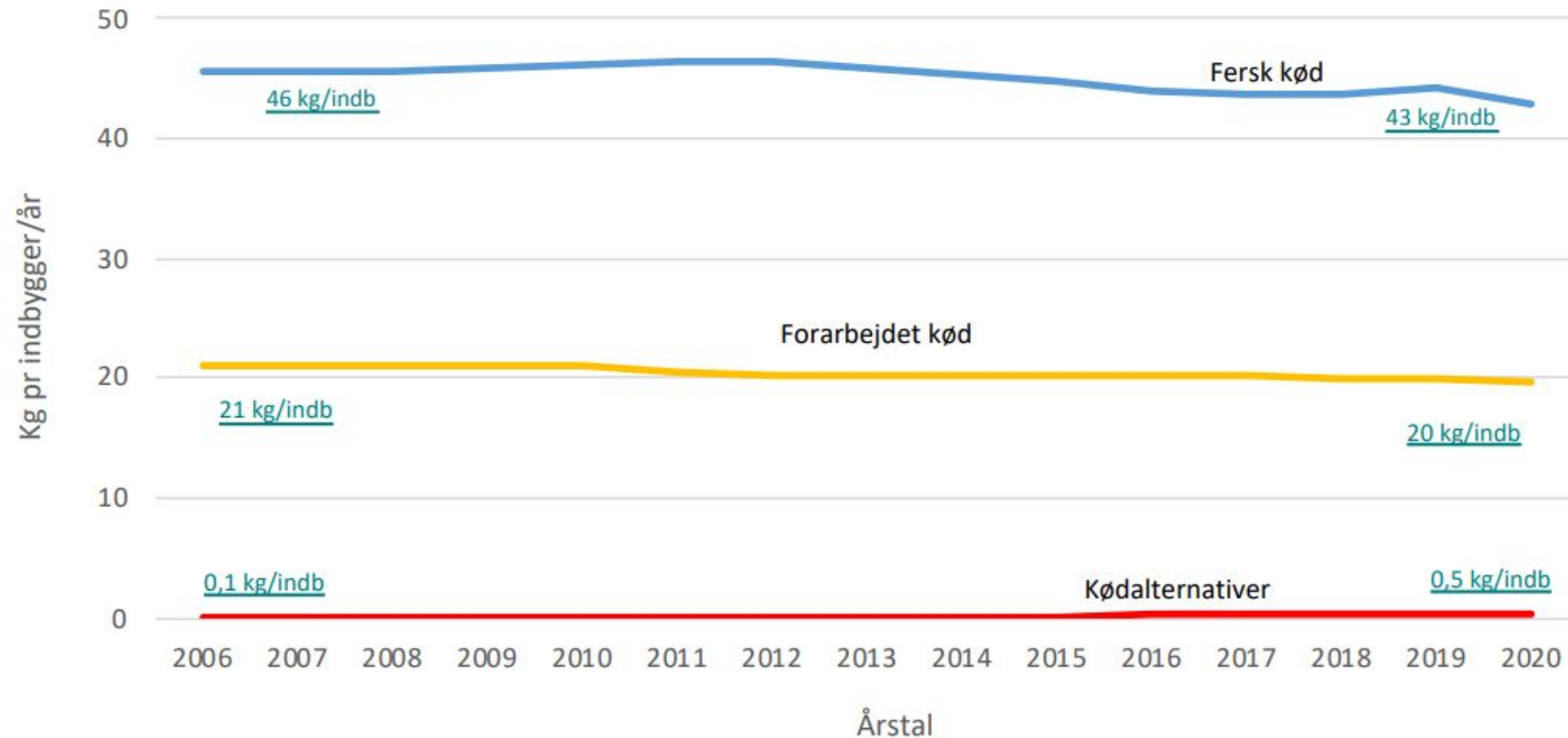
Spis mindre af det søde, salte og fede

CONCITO

DANMARKS GRØNNE TÆNKETANK

Lang vej til efterlevelse af kostråd

Fire barrierer for ændrede madvaner

1

Forkerte
prissignaler

2

Promovering og
greenwashing

3

Manglende
information om
klima

4

Manglende
madlavnings-k
ompetencer

CONCITO

DANMARKS GRØNNE TÆNKETANK

Klimaaftryk opgjort i kg. Klik på kolonne-titler for at sortere.

Kategori	Fødevarer	CO2e pr. kg	Landbrug	ILUC	Forarbejdning	Emballage	Transport	Detail
Brød/bageartikler	Bagegær, presset, rå	1,45	0,00	0,26	0,92	0,20	0,07	0,00
Brød/bageartikler	Burgerboller	0,74	0,38	0,04	0,16	0,04	0,10	0,01
Brød/bageartikler	Flødeskumskage, lagkagesnitte	2,15	0,57	0,12	0,92	0,41	0,13	0,00
Brød/bageartikler	Grovbolle	0,74	0,38	0,04	0,16	0,04	0,10	0,01
Brød/bageartikler	Hvedebrød, toastbrød, fint, industrifremstillet	0,74	0,38	0,04	0,16	0,04	0,10	0,01
Brød/bageartikler	Kage, trøffelprodukt / koldprodukt, industrifremstillet	2,63	0,70	0,38	0,96	0,47	0,11	0,01
Brød/bageartikler	Kiks, fuldkorns-, digestivetype	2,73	0,54	0,14	1,23	0,67	0,14	0,01
Brød/bageartikler	Kiks, Marie	2,75	0,59	0,12	1,22	0,67	0,14	0,01
Brød/bageartikler	Knækbrød, rug-, groft	1,08	0,41	0,05	0,42	0,04	0,14	0,01
Brød/bageartikler	Müslibar	2,88	1,20	0,43	0,45	0,67	0,13	0,01
Brød/bageartikler	Nougat	4,97	2,07	0,49	1,62	0,67	0,11	0,01
Brød/bageartikler	Pizza med broccoli, dybfrost, færdigretter	2,58	0,52	0,16	1,48	0,21	0,19	0,03
Brød/bageartikler	Pizza med fisk, tomat og ost, færdigretter	3,79	0,71	0,47	2,27	0,21	0,13	0,00

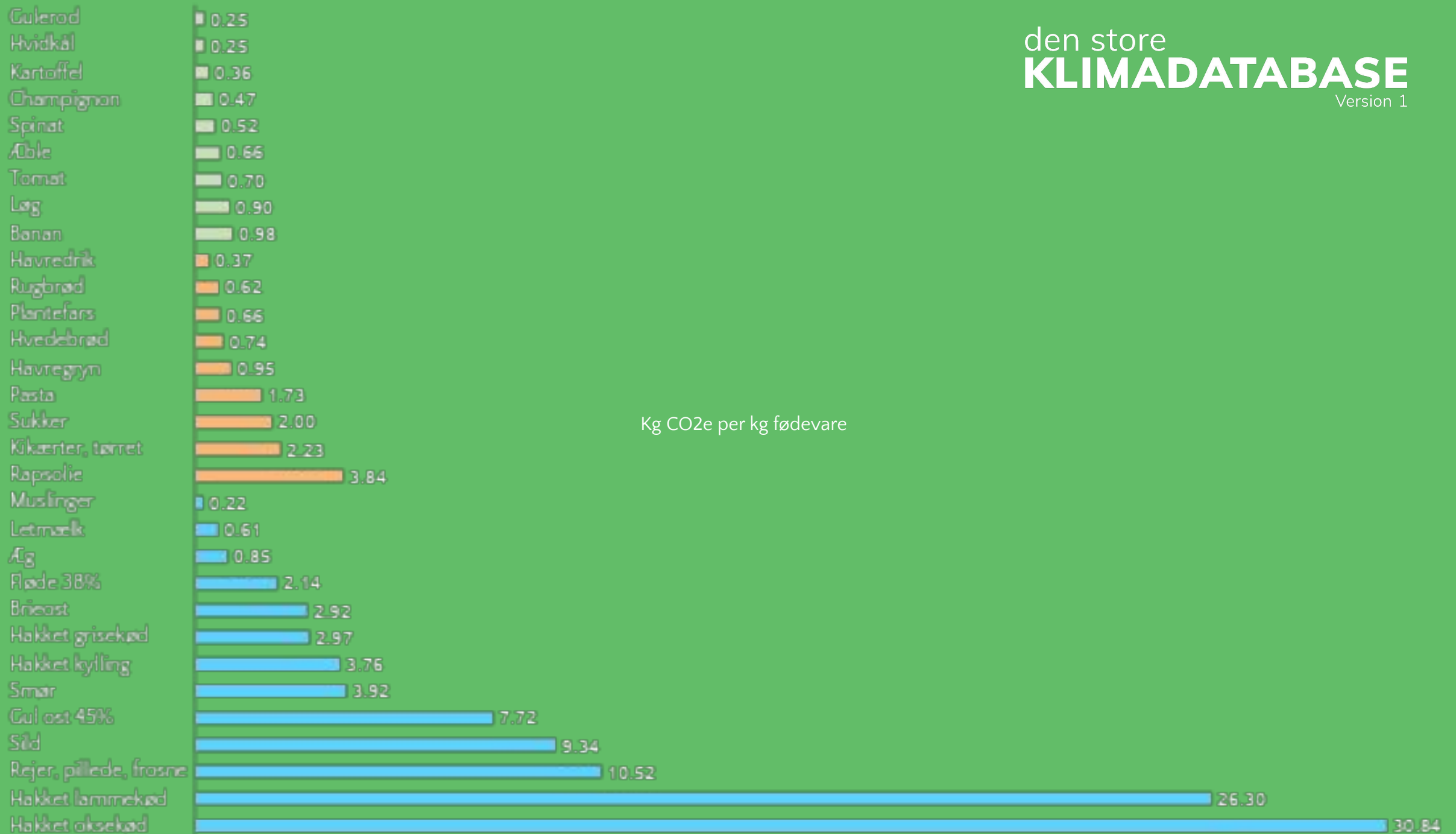
SØG

Søg

VAREKATEGORI

- Brød/bageartikler (34)
- Drikkevarer (32)
- Fisk og skaldyr (51)
- Frugt (27)
- Frugt/grøntsagsprodukter (75)
- Grøntsager (56)
- Kød/fjerkræ (62)
- Korn-/gryn-/bælgfrugtprodukter (22)
- Krydderier/konserveringsmidler mv. (32)
- Mælk/æg/erstatningsprodukter (31)
- Slik/sukkervarer (13)
- Spiseolie/-fedt (4)

Pasta bolognese på klimakur

Traditionel med hakket oksekød

Klimaaftryk per portion: Ca. 4,7 kg CO₂e

Hakket oksekød halveret og erstattet med gulerødder

Klimaaftryk per portion: Ca. 2,8 kg CO₂e

Ca. **40%** reduktion af klimaaftryk

Hakket oksekød erstattet med hakket grisekød

Klimaaftryk per portion: Ca. 1,1 kg CO₂e

Ca. **75%** reduktion af klimaaftryk

Hakket oksekød erstattet med plantefars

Klimaaftryk per portion: Ca. 0,8 kg CO₂e

Ca. **80%** reduktion af klimaaftryk

Hakket oksekød erstattet med gulerødder og linser

Klimaaftryk per portion: Ca. 0,9 kg CO₂e

Ca. **80%** reduktion af klimaaftryk

Mængde af mad svarende til udledningen fra 1 kg oksekød

Anvendelsesmuligheder

- ✓ Klimaberegning af opskrifter, måltider, madplaner mv.
 - ✓ Klimaberegning af indkøb – privat eller professionelt
 - ✓ Rangordning af fødevarer mhp. forenklet klimamærkning
 - ✓ Generel oplysning og uddannelse om fødevarers klimaaftryk
-
- x Klimamærkning af specifikke varer
 - x Beskatningsgrundlag
 - x Bæredygtighedsvurdering
 - x Kostvejledning

Anvendelse af klimadata i offentlige køkkener

Med direkte eller indirekte brug af Den store klimadatabase:

Hjørring Kommune
Nordfyns Kommune
Roskilde Kommune
Aarhus Kommune
Odder Kommune
Samsø Kommune
Region Midtjylland
Region Syddanmark
Aalborg Universitetshospital

(Indirekte via grossister, Konsido, KMD Carbonkey mv.)

Med andre datakilder:

Furesø Kommune (LCA-data fra Aarhus Universitet)
Københavns Kommune (WRI's klimaberegner)
Region Hovedstaden (Mindful FOOD Solutions)
Statens Facility Management (den svenske RISE-database via Coor)

CONCITO-anbefaling

Mens vi venter på en officiel dansk klimadatabase om fødevarer bør de offentlige institutioner fortsætte med at opnå indsigter og gøre sig erfaringer med klimaberegning af indkøb og måltider baseret på de nuværende tilgængelige og foretrukne databaser.

Danmarks globale forbrugsudledninger

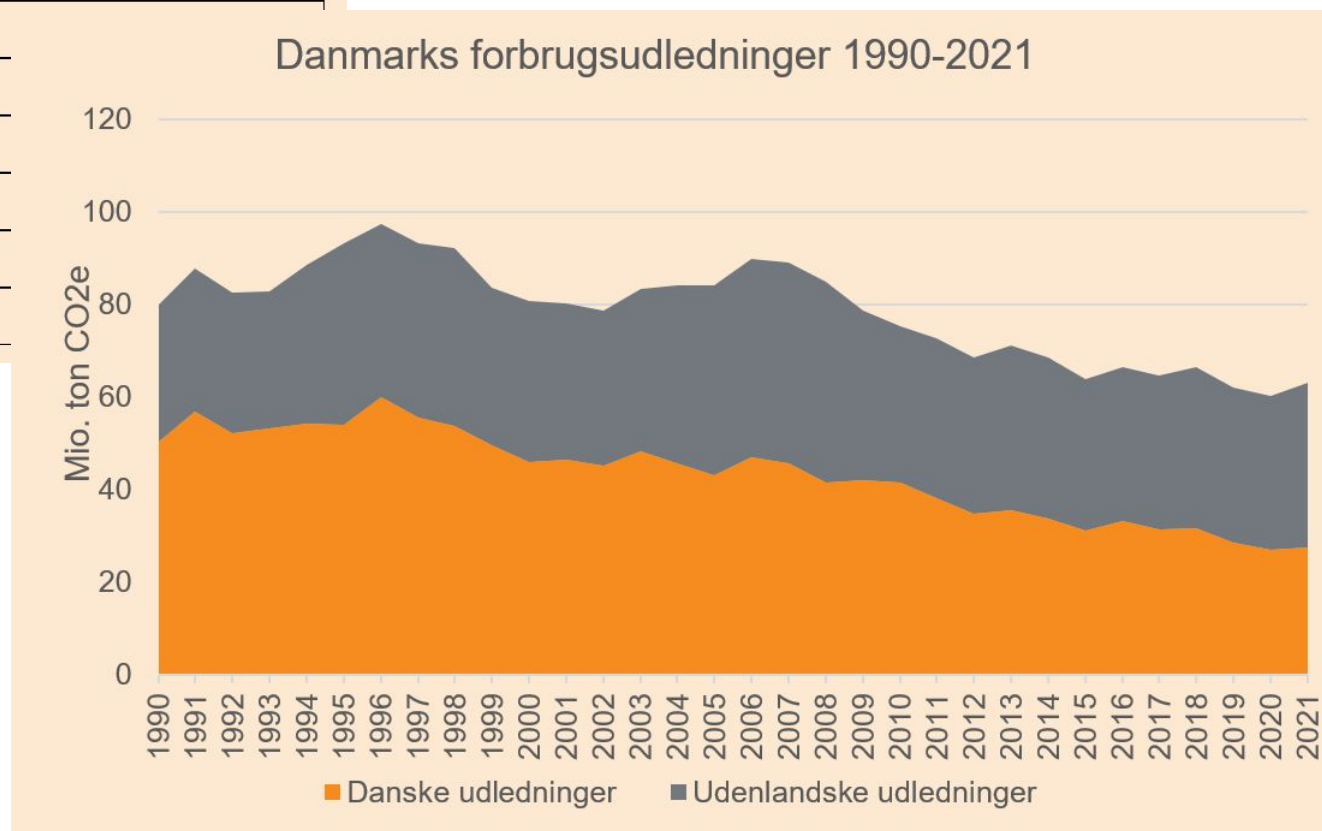
Udgivet august 2023

	Product	t CO ₂ e DK consumption 2016	t CO ₂ e per capita
1		73.855.884	12,9
2			
3	01.1 Fødevarer	10.619.411	1,854
4	01.2 Ikke-alkoholiske drikkevarer	42.627	0,007
5	02.1 Alkoholiske drikkevarer	531.584	0,093
6	02.2 Tobak	41.427	0,007
7	03.1 Beklædning	1.434.972	0,251
8	03.2 Fodtøj	350.799	0,061
9	04.1 Faktisk husleje	2.674.818	0,467
10	04.2 Beregnet lejeværdi af bolig	3.648.370	0,637
11	04.3 Vedligeholdelse og reparation af bolig	424.484	0,074
12	04.4 Vandforsyning og andre tjenester i forbindelse med boligen	884.108	0,154
13	04.5 Elektricitet, gas og andet brændsel	6.453.890	1,127
14	05.1 Møbler og boligudstyr, tæpper og anden gulvbelægning	1.038.537	0,181
15	05.2 Boligtæklister	247.379	0,043
16	05.3 Husholdningsapparater og reparation heraf	465.293	0,081
17	05.4 Glas, service og husholdningsredskaber	289.138	0,050
18	05.5 Værktøj og udstyr til hus og have	313.948	0,055
19	05.6 Andre varer og tjenester til husholdningen	580.184	0,101
20	06.1 Medicinske produkter, apparater og medicinsk udstyr	23.450	0,004
21	06.2 Ambulant behandling	3.210.092	0,560
22	06.3 Hospitalstjenester	0	0,000
23	07.1 Køb af køretøjer	2.203.318	0,385
24	07.2 Drift af personlige transportmidler	5.753.047	1,004
25	07.3 Transporttjenester	9.992.420	1,744
26	08.1 Posttjenester	33.495	0,006
27	08.2 Telefon- og telefaxudstyr	158.990	0,028
28	08.3 Telejenester	1.300.259	0,227
29	09.1 Audiovisuelt og fotografisk udstyr og dataudstyr	381.050	0,067
30	09.2 Andre større varige forbrugsgoder til fritids- og kulturaktiviteter	255.739	0,045
31	09.3 Andet tilbehør og udstyr til fritid, haver og kæledyr	1.207.318	0,211
32	09.4 Fritids- og kulturjenester	1.966.512	0,343
33	09.5 Aviser, bøger og papirvarer	92.726	0,016
34	09.6 Pakkerejser	80.869	0,014
35	10.1 Førskoleundervisning og primær undervisning	946.753	0,165
36	10.2 Ungdomsuddannelse	567.718	0,099
37	10.4 Videregående uddannelse	285.529	0,050
38	10.5 Undervisning uden for niveau	616.141	0,108
39	11.1 Restauranter, cafeer og kantiner mv.	3.211.920	0,561
40	11.2 Overnatningsfaciliteter	959.135	0,167
41	12.1 Personlig pleje	1.134.604	0,198
42	12.3 Andre personlige effekter	354.599	0,062
43	12.4 Daginstitutioner og social forskning	2.893.517	0,505
44	12.5 Forsikring	353.523	0,062
45	12.6 Finansielle tjenester	1.028.973	0,180
46	12.7 Andre tjenester	4.804.217	0,839

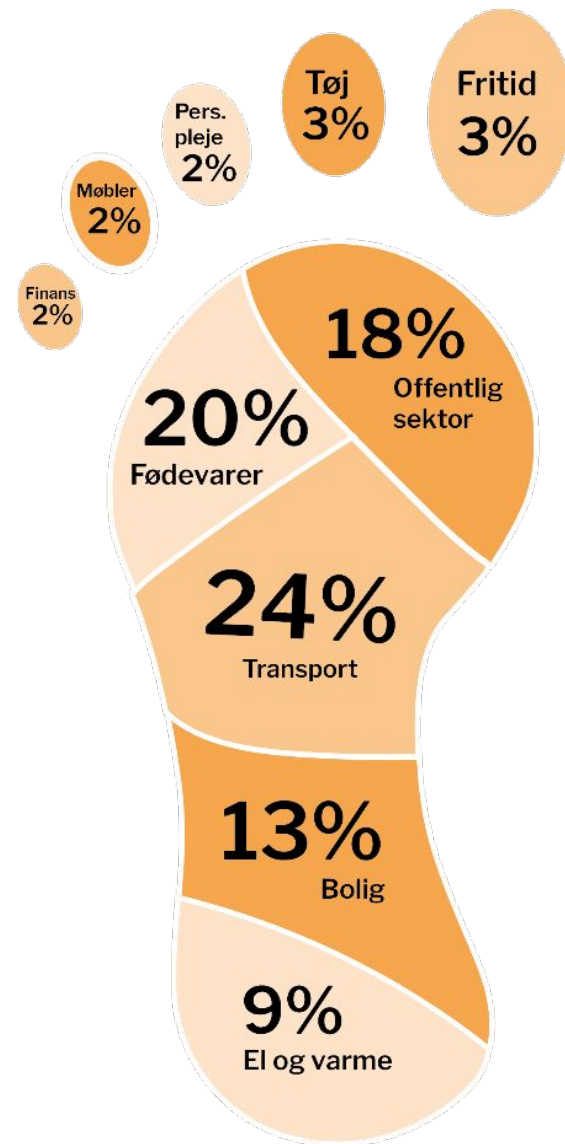
Tidligere opgørelser og udviklingen i forbrugsudledninger

Opgørelse	Forbrugsudledning per indbygger
CONCITO 2010	19 ton CO ₂ e
CONCITO 2014	17 ton CO ₂ e
Energistyrelsen 2014	15 ton CO ₂ e
Tukker 2015	20 ton CO ₂ e
Eora 2023	12 ton CO ₂ e
Energistyrelsen 2023	11 ton CO ₂ e
CONCITO 2023	13 ton CO ₂ e

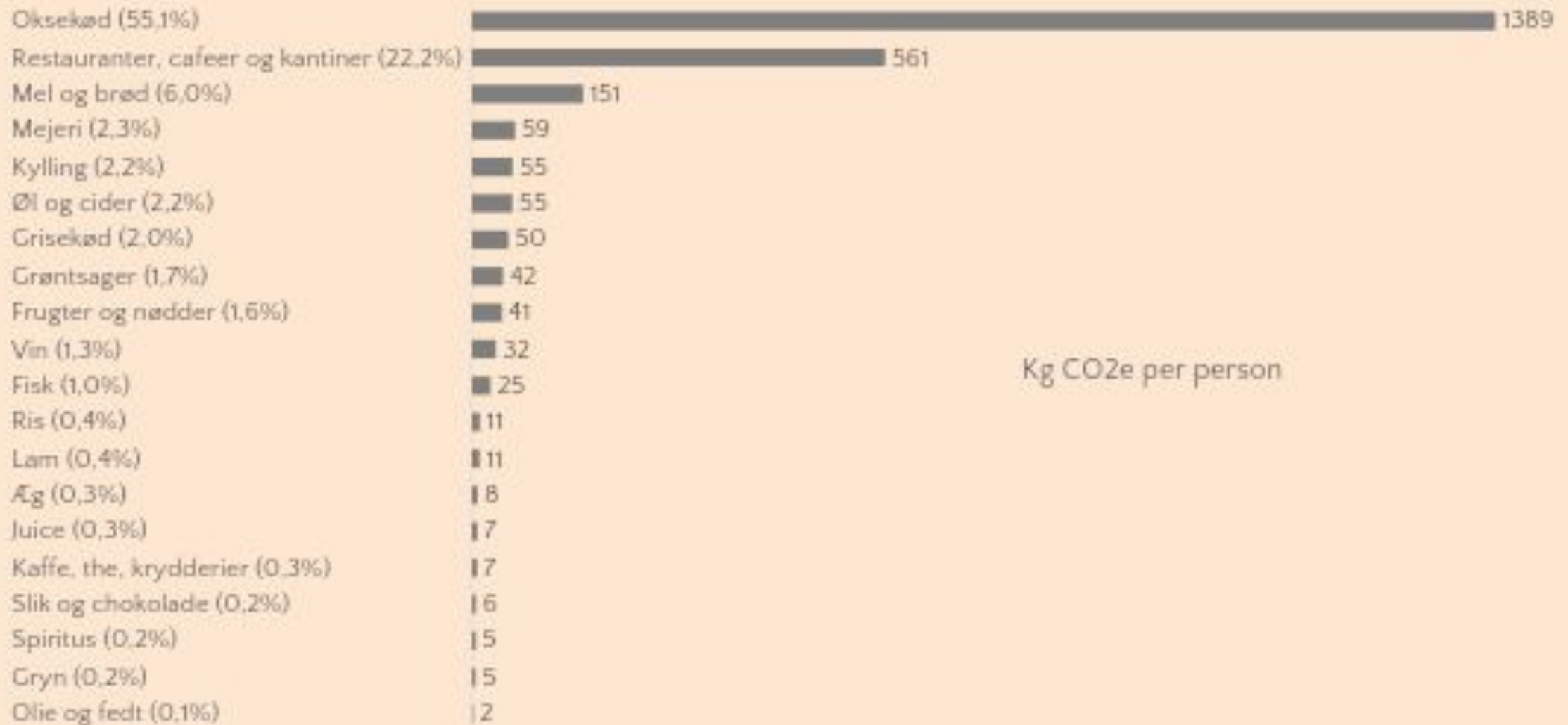

Resultater

- Danmarks samlede globale forbrugsudledning er 74 mio. ton CO₂e
- Svarer til 13 ton CO₂e per indbygger
- Reduktion på 4 ton CO₂e ift. CONCITO's tidligere beregning og skøn på hhv. 19 og senere 17 ton
- 3 ton CO₂e vurderes at være reelle reduktioner.
- 1 ton CO₂e beror på forskelle i metode og datakvalitet
- De mest udledende forbrugskategorier er transport, fødevarer, offentlige tjenester, el og varme samt boliger.
- Blandt øvrige varegrupper og tjenester med høj udledning findes fritidsaktiviteter og kultur, tøj og tekstiler, personlig pleje, møbler og boliginventar samt forsikring og finans.

Forbrugsudledning fra fødevarerforbrug

Tak for opmærksomheden!

Michael Minter, mm@concito.dk

CONCITO

DANMARKS GRØNNE TÆNKETANK

Charlotte Louise Jensen
Adfærdsanalytiker,
Fremtidens Fødevarer

DANMARKS GLOBALE FORBRUGSUDLEDNINGER

•••

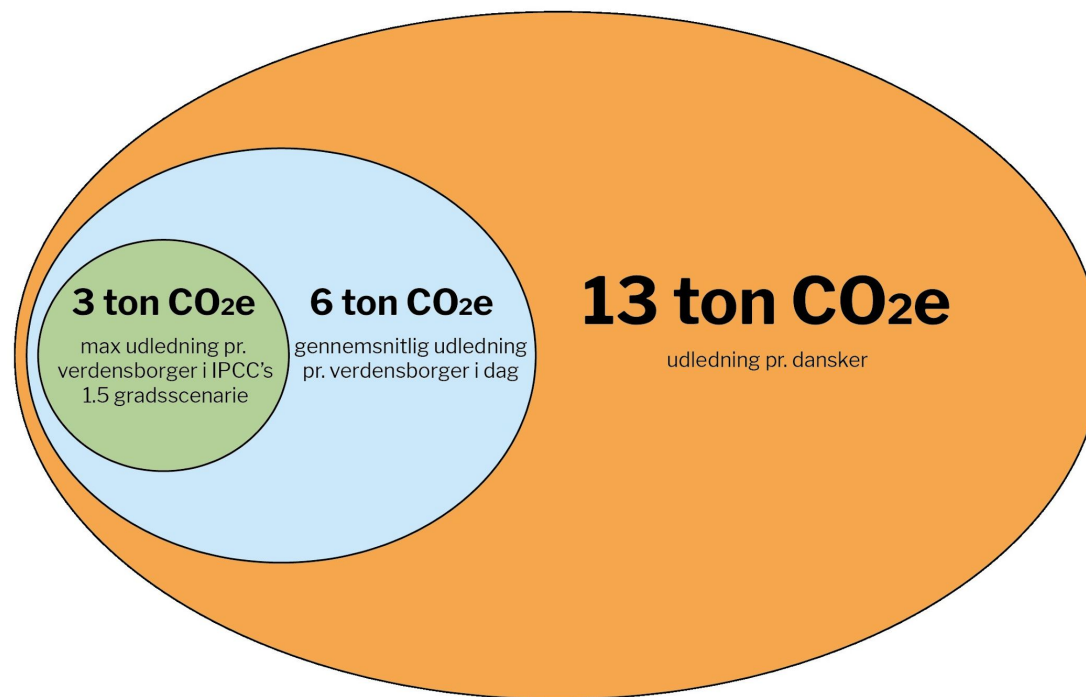

Klima, forbrug og vaner

Charlotte Louise Jensen, CONCITO

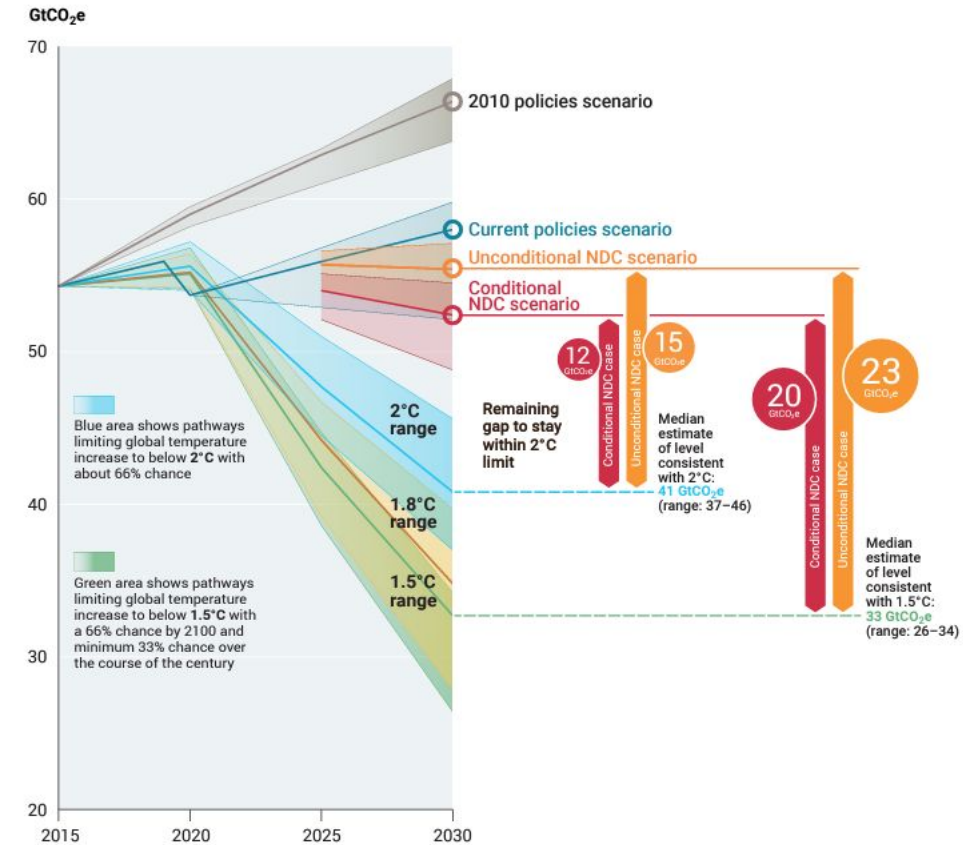
Udgangspunktet....

- Danmarks forbrugsudledning per indbygger blandt verdens højeste
- Behov for helt anderledes ambitiøs og transformativ klimapolitik
- Personligt klimaansvar er ikke nok
- Danmark bør stræbe efter en halvering af forbrugsudledningerne i 2030
- Reduktion af hverdagslivets klimaaftryk med fælles indsats

Hvad betyder det?

- Danmarks udledning på 12 ton per indbygger (med normativ LCA) er den 33. højeste udledning i verden (jf første slide)
- Hvis alle verdensborgere levede som gennemsnitsdanskeren ville den globale udledning være knap 100 gigaton CO₂e/år frem for den nuværende globale udledning på godt 50 gigaton CO₂e/år.
- Parisaftalens 1,5 graders-målsætning kræver reduktion af global udledning til 33 gigaton CO₂e/år (UNEP, 2022)
- I grove tal bør hele verden halvere CO₂e-udledningen fra 2020 til 2030
- Forbrugsudledning per verdensborger bør reduceres til under 3 ton CO₂e i 2030, og under 1 ton CO₂e i 2050 (fx Ivanova og Wood, 2020).
- Danmark bør som minimum halvere forbrugsudledning i 2030 ift. 2020. Endnu mere, hvis det skal være en global retfærdig fordeling af klimabudgettet.
- En positiv klimapåvirkning via eksport af klimateknologi, klimabistand mv. kan ikke bruges til at legitimere et lavere reduktionsmål end resten af verden.

Hvad kan vi gøre?

Så meget CO₂ udleder en voksen dansker

Hver dansker udleder i gennemsnit næsten 13 tons CO₂ om året gennem sit forbrug, men der er stor forskel fra person til person. Her er seks tænkte eksempler på typiske voksne

INDKOMST OG UDLEDNING

■ UDLEDNING UNDER GENNEMSNIET ■ UDLEDNING OVER GENNEMSNIET

	Lav indkomst ÅRLIG INDKOMST 200.000 kr.		Mellemstor indkomst 400.000 kr.		Høj indkomst 750.000 kr.	
Bolig*	Kollektiv (15m ²) -850 kg CO ₂	Lejlighed, 50m ² -46 kg CO ₂	Lejlighed på 80m ² (40 m ² per voksen) -280 kg CO ₂	Hus på 140m ² (70m ² per voksen) +400 kg CO ₂	Lejlighed på 70m ² (35m ² per voksen) -400 kg CO ₂	Hus på 300m ² (150m ² per voksen) +2.250 kg CO ₂
Mad	Vegansk -1.000 kg CO ₂	Masser af kød, og 2/3 af det er oksekød +1.000 kg CO ₂	Spiser ikke oksekød -1.000 kg CO ₂	Højt forbrug af oksekød, røde bøffer +1.500 kg CO ₂	Vegetarisk, men masser af restaurant-besøg 0 kg CO ₂	Højt forbrug af oksekød, røde bøffer +1.500 kg CO ₂
Transport	Ingen bil, cykler til det meste, cykelferie -1.700 kg CO ₂	Ingen bil, men 3-4 charterflyrejser om året +500 kg CO ₂	Dyr elbil, dyr cykel -1.000 kg CO ₂	Gammel fossilbil, 1-2 flyrejser om året +3.500 kg CO ₂	Dyr elbil, ferier med tog -600 kg CO ₂	Fossilbil og 10 kortere flyrejser om året +6.800 kg CO ₂
Øvrige	Genbrugstøj -750 kg CO ₂	Højt forbrug af nyt, billigt tøj, elektronik og møbler +550 kg CO ₂	Genbrugs-møbler, køber sjældent nyt tøj -500 kg CO ₂	Højt forbrug af nyt tøj og møbler +1.000 kg CO ₂	Istandsatte genbrugs-designmøbler, kunst, teater 0 kg CO ₂	Højt forbrug af nyt tøj, møbler og f.eks. spa og salon +1.500 kg CO ₂

* Specifikt ved bolig fordeler Concito kun med et typisk antal voksne - hjemmeboende børn kører 'på frihjul'. Udledningerne af andre drivhusgasser er omregnet til det, de svarer til i CO₂.
Kilde: Concito, Danmarks globale forbrugsudledninger (2023) Tekst: Adam Hamnerstad

Grafik: Jens B. Mørch

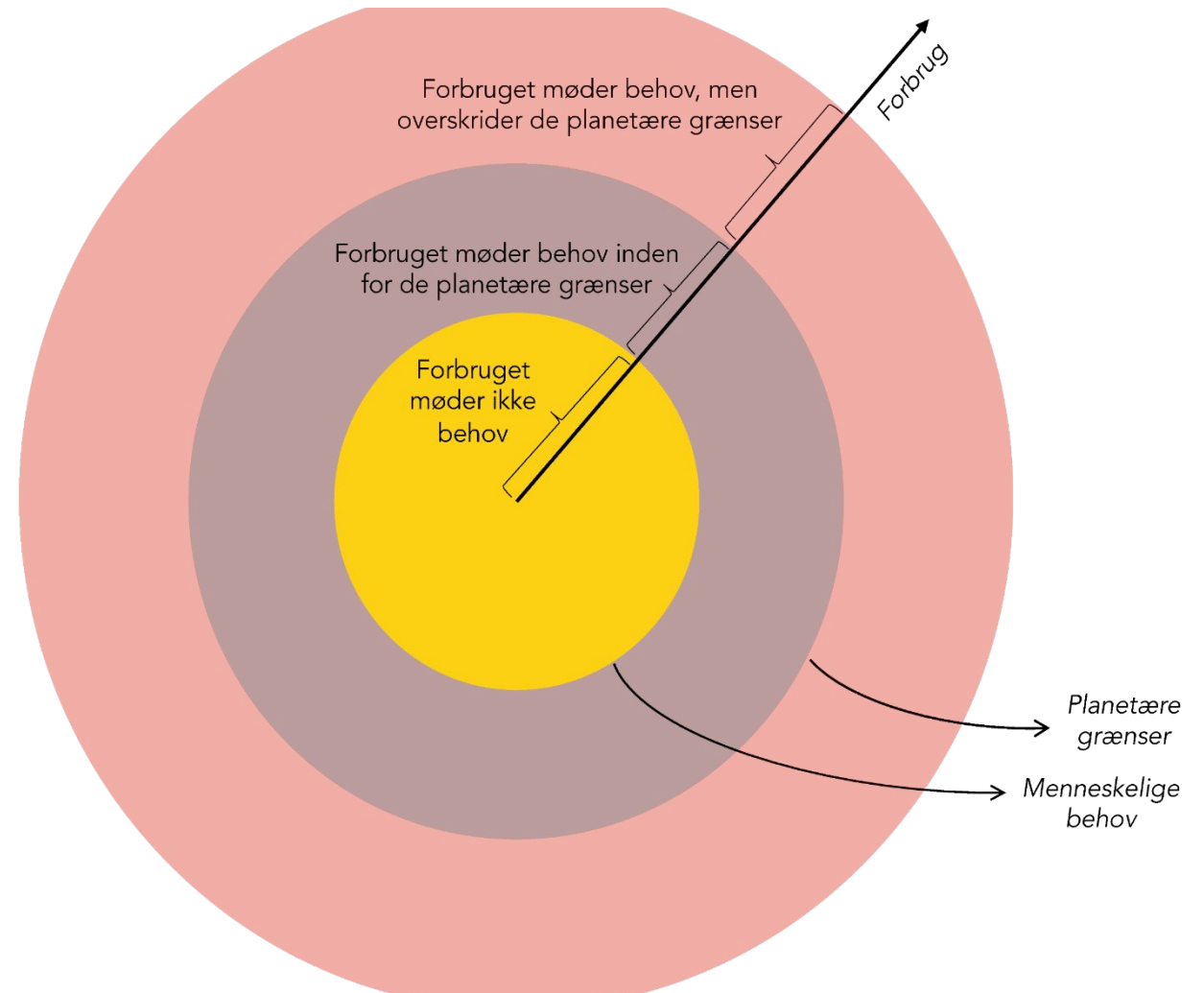
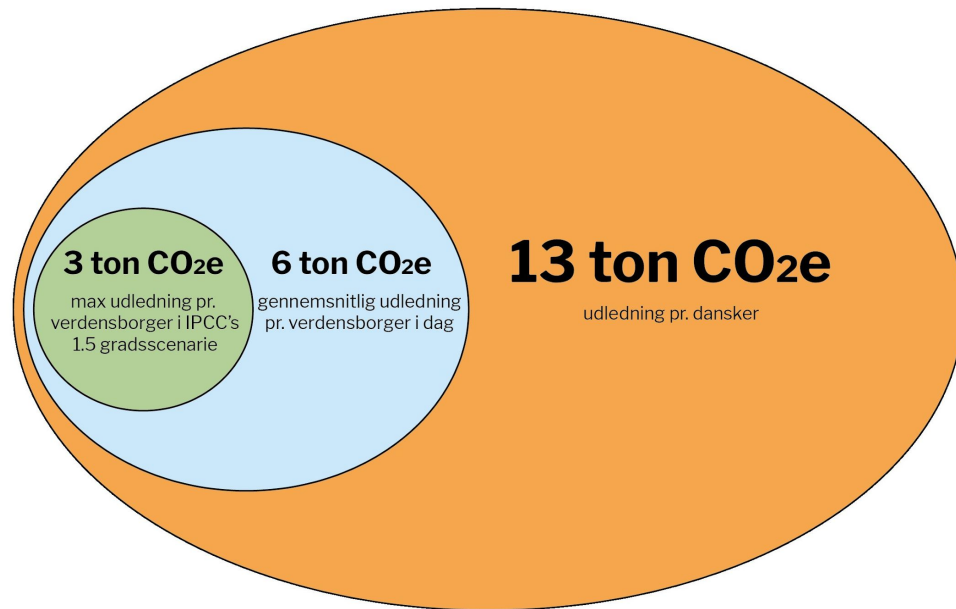
Jens Mørch/Politiken
På grundlag af CONCITO 2023

CONCITO

DANMARKS GRØNNE TÆNKETANK

Hvor går grænsen?

Vi kan gøre noget, men...

Så meget CO₂ udleder en voksen dansker

Hver dansker udleder i gennemsnit næsten 13 tons CO₂ om året gennem sit forbrug, men der er stor forskel fra person til person. Her er seks tænkte eksempler på typiske voksne

INDKOMST OG UDLEDNING

■ UDLEDNING UNDER GENNEMSNIT ■ UDLEDNING OVER GENNEMSNIT

	Lav indkomst ÅRLIG INDKOMST 200.000 kr.		Mellemstor indkomst ÅRLIG INDKOMST 400.000 kr.		Høj indkomst ÅRLIG INDKOMST 750.000 kr.	
Bolig*	Kollektiv (15m ²) -850 kg CO ₂	Lejlighed, 50m ² -46 kg CO ₂	Lejlighed på 80m ² (40 m ² per voksen) -280 kg CO ₂	Hus på 140m ² (70m ² per voksen) +400 kg CO ₂	Lejlighed på 70m ² (35m ² per voksen) -400 kg CO ₂	Hus på 300m ² (150m ² per voksen) +2.250 kg CO ₂
Mad	Vegansk -1.000 kg CO ₂	Masser af kød, og 2/3 af det er oksekød +1.000 kg CO ₂	Spiser ikke oksekød -1.000 kg CO ₂	Højt forbrug af oksekød, røde bøffer +1.500 kg CO ₂	Vegetarisk, men masser af restaurant-besøg 0 kg CO ₂	Højt forbrug af oksekød, røde bøffer +1.500 kg CO ₂
Transport	Ingen bil, cykler til det meste, cykelferie -1.700 kg CO ₂	Ingen bil, men 3-4 charterflyrejser om året +500 kg CO ₂	Dyr elbil, dyr cykel -1.000 kg CO ₂	Gammel fossilbil, 1-2 flyrejser om året +3.500 kg CO ₂	Dyr elbil, ferier med tog -600 kg CO ₂	Fossilbil og 10 kortere flyrejser om året +6.800 kg CO ₂
Øvrige	Genbrugstøj -750 kg CO ₂	Højt forbrug af nyt, billigt tøj, elektronik og møbler +550 kg CO ₂	Genbrugs-møbler, køber sjældent nyt tøj -500 kg CO ₂	Højt forbrug af nyt tøj og møbler +1.000 kg CO ₂	Istandsatte genbrugs-designmøbler, kunst, teater 0 kg CO ₂	Højt forbrug af nyt tøj, møbler og f.eks. spa og salon +1.500 kg CO ₂

* Specifikt ved bolig fordeler Concito kun med et typisk antal voksne - hjemmeboende børn kører på frihjul. Udledningerne af andre drivhusgasser er omregnet til det, de svarer til i CO₂.
Kilde: Concito, Danmarks globale forbrugsudledninger (2023) Tekst: Adam Hamnestad

Grafik: Jens B Mørch

Jens Mørch/Politiken
På grundlag af CONCITO 2023

CONCITO

DANMARKS GRØNNE TÆNKETANK

Adfærd er resultat af hverdagsliv og sociale praksisser

Det observerbare:

Direkte handlinger og valg der tages.

Det (ofte) skjulte:

Årsagerne til vores handlinger og valg (normer, adgang, infrastruktur, forestillinger, vaner, tradition, kompetencer...)

CONCITO

DANMARKS GRØNNE TÆNKETANK

Eksempel: Transportmønstre og transportbehov

- Vores transportmønstre er ikke alene influeret af vores individuelle valg og ønsker.
- Transport**behov** er i høj grad noget der opstår, på grund af de 'praksisser' vi mennesker indgår i – så som det at gå på arbejde, indkøb, børnepasning, skole, fritidsaktiviteter, rejser osv.
 - Infrastruktur, forestillinger, vaner, kompetencer....

Infrastruktur og fysisk planlægning

CONCITO

DANMARKS GRØNNE TÆNKETANK

Forestillinger om det gode liv

CONCITO

DANMARKS GRØNNE TÆNKETANK

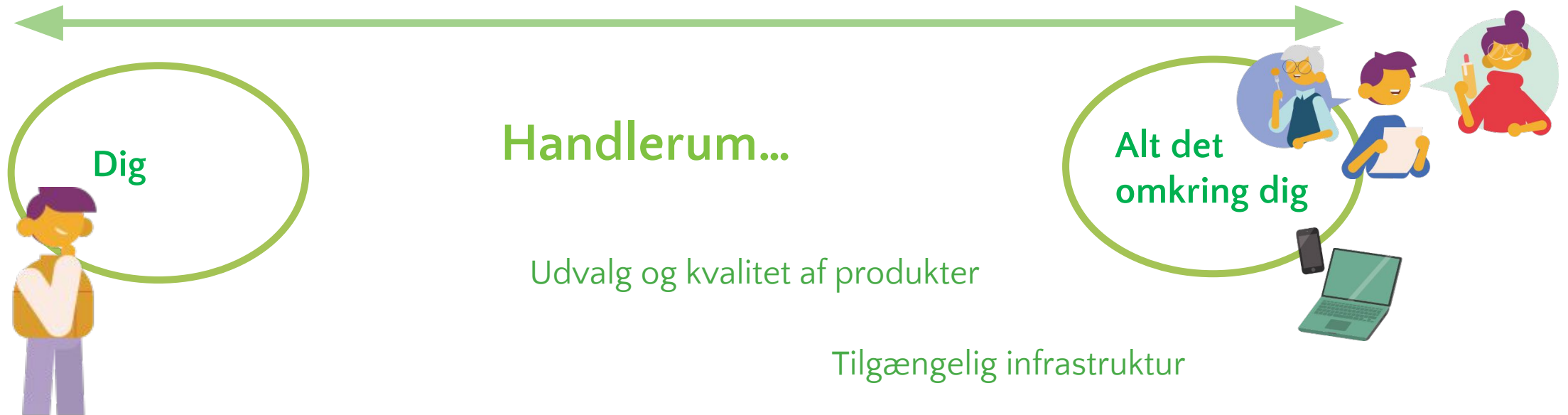
Der er mange om ansvar og handlerum!

Behøver du bøffen
eller den nye trøje?

Kulturelle og sociale forventninger til
mad, fremtoning, etc...

Det, du har
indflydelse på

Det, der er svært
at have
indflydelse på

CONCITO

DANMARKS GRØNNE TÆNKETANK

Tak for opmærksomheden!

Spørgsmål til Michael og Charlotte

Klimavenligt forbrug og vaner som tema i undervisningen

Et **OPLAGT** tema

Nærværende og relevant

Mulighed for direkte indflydelse

Positive oplevelser med at skabe forandring

Handlingsperspektiv/praksisnært

Et **UDFORDRENDE** tema

En dråbe i havet

Manglende myndighed
(forældre)

Klimahensyn < identitet og sociale behov

Klimamæthed

Moralprædiken/dommedag

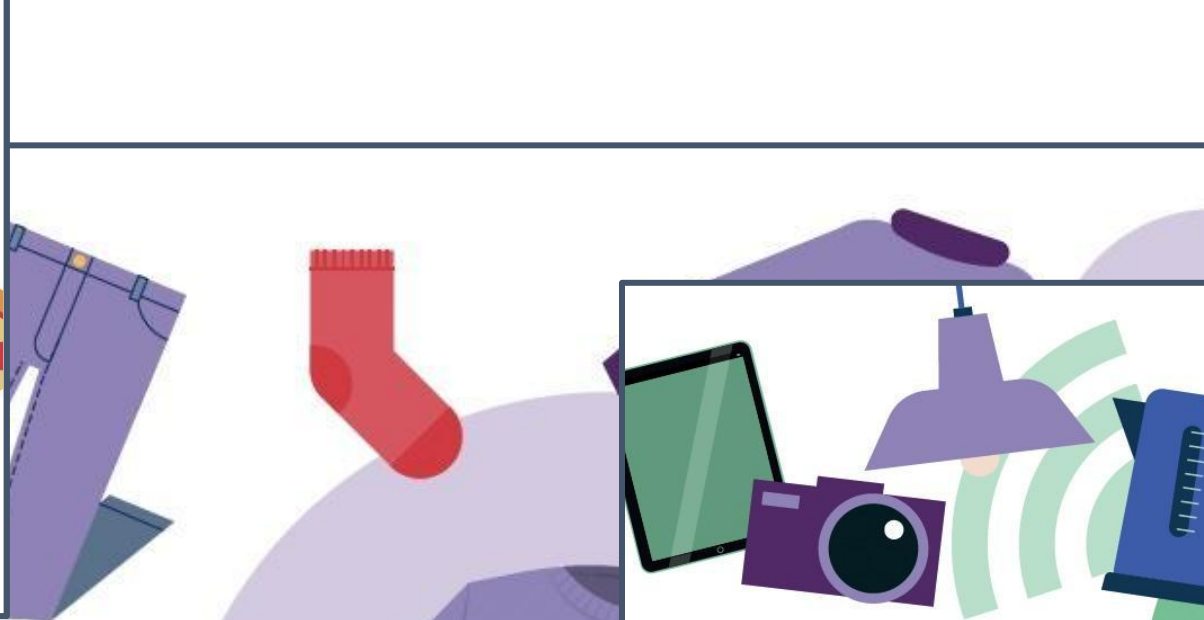
Skyld og skam

→ En didaktisk balanceøvelse

Bliv Klog på Klimavenlige Vaner
En hverdag med mad

FORSK NINGENS DØGN

Bliv Klog på Klimavenlige Vaner
En hverdag med tøj

Bliv Klog på Klimavenlige Vaner
En hverdag med elektronik

FORSK NINGENS DØGN

FORSK NINGENS DØGN

Her er et eksempel på rejsen fra et metal til harddisk

Metallet platin bruges i computerens harddisk.

Platin bliver udvundet i miner. For eksempel i Sydafrika, Rusland og Zimbabwe.

Bagefter skal det rå metal rengøres og findeles, så det kun er metallet, der er tilbage. Uden urenheder.

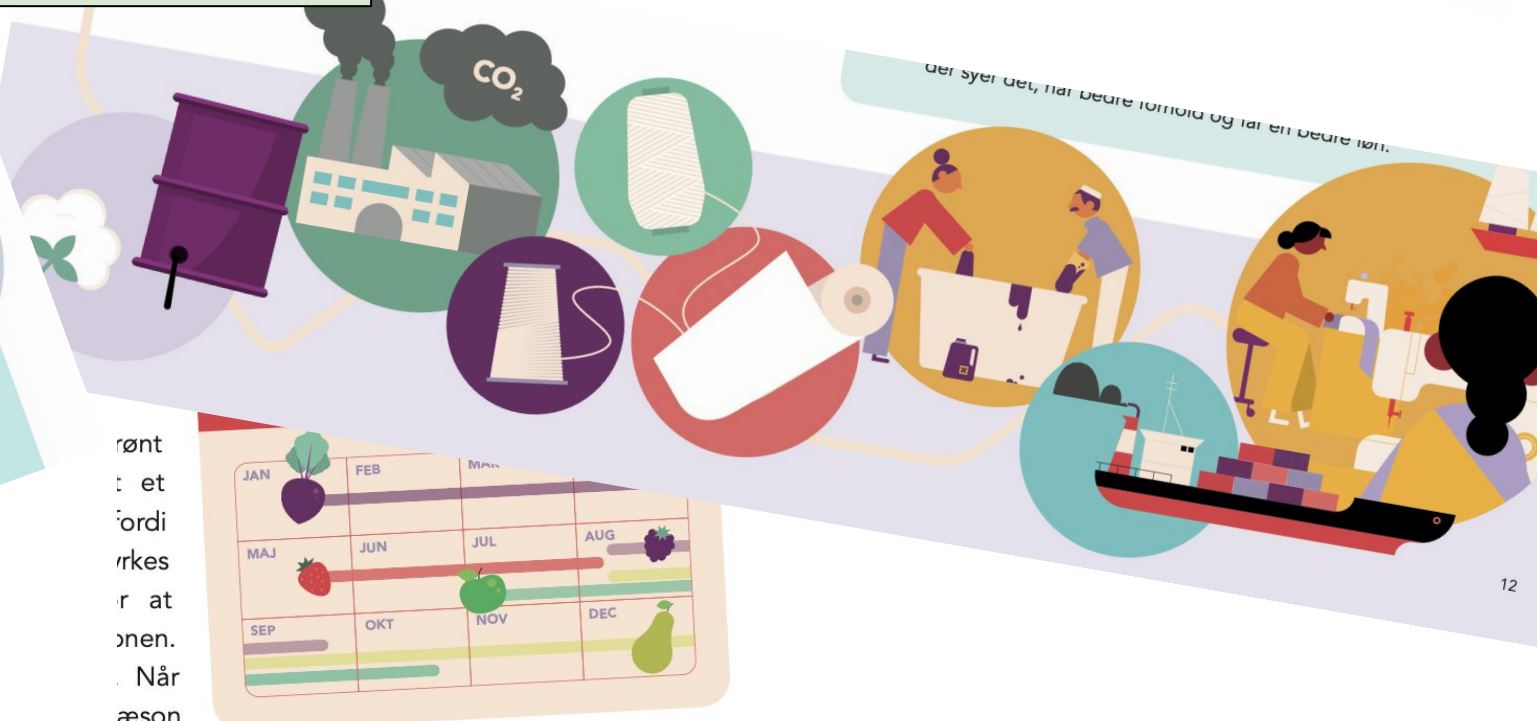
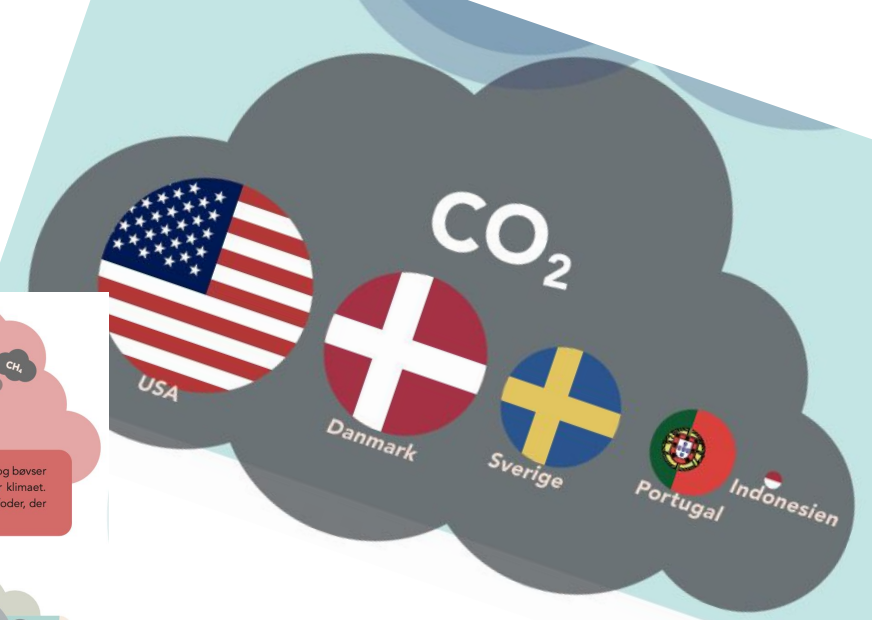
Det fragtes så til fabrikker rundt om i verden, hvor der er teknologi og maskiner til at lave platinen om til en computerdel.

Når harddisken endelig er klar, kan den sendes til

Kødet fra køer og får kaldes rødt kød. Det er dyr, som prutter og bøvser metan (CH₄). Metan er en drivhusgas ligesom CO₂, som påvirker klimaet. Da køer og får lever i lang tid, før de slægtes, skal de have meget foder, der lads at dyrke.

Det er det kød, som kommer fra grise og kyllinger. Det er ikke metan, og de kræver mindre plads at opdrætte. I nogle slags lyst kød er nogle typer fisk. Meget fisk i kosten har også et

TEORI/CONCITO

rønt
t et
fordi
vrkes
r at
onen.
Når
æson

UNDERSØGELSE

Generationsinterview: Hvad gjorde man før?

Du skal nu igen selv være forsker og foretage en undersøgelse af dine forældres og/eller bedsteforældres tøjvaner, dengang de var på din alder og gik i skole. På den måde kan du undersøge, om de havde lignende tøjvaner som dem, du har i dag, eller om deres vaner var anderledes.

Sådan gør du

- I generationsinterviewet er der stillet spørgsmål til dine forældre og/eller bedsteforældre.
- Stil spørgsmålene et ad gangen og skriv løbende svarene ned.
- Interviewet varer ca. 30 minutter.
- Der bliver fulgt op på generationsinterviewet senere i temaet.

Hent [generationsinterview](#).

Generationsinterview: Tøjvaner

Hvad er dit navn? _____

Hvornår er du født? _____

Du er min:

- Forælder
- Bedsteforælder
- Eller en anden: _____

Hvordan boede du, da du var barn? (Sæt kryds)

- Lejlighed
- Hus i byen
- Hus på landet
- Gård
- Eller andet: _____

Beskriv noget af dit ungdomstøj fra dengang, du var barn.

Hvorfor var det dit ungdomstøj?

Hvordan var dit forhold til tøj og mode, da du var på min alder?

Gik du op i, hvad andre tænkte om det tøj, du havde på?

Var der nogle bestemte personer, som var med til at afgøre, hvad der var smart at have på?

Hvor ofte fik du nyt tøj, da du var på min alder?

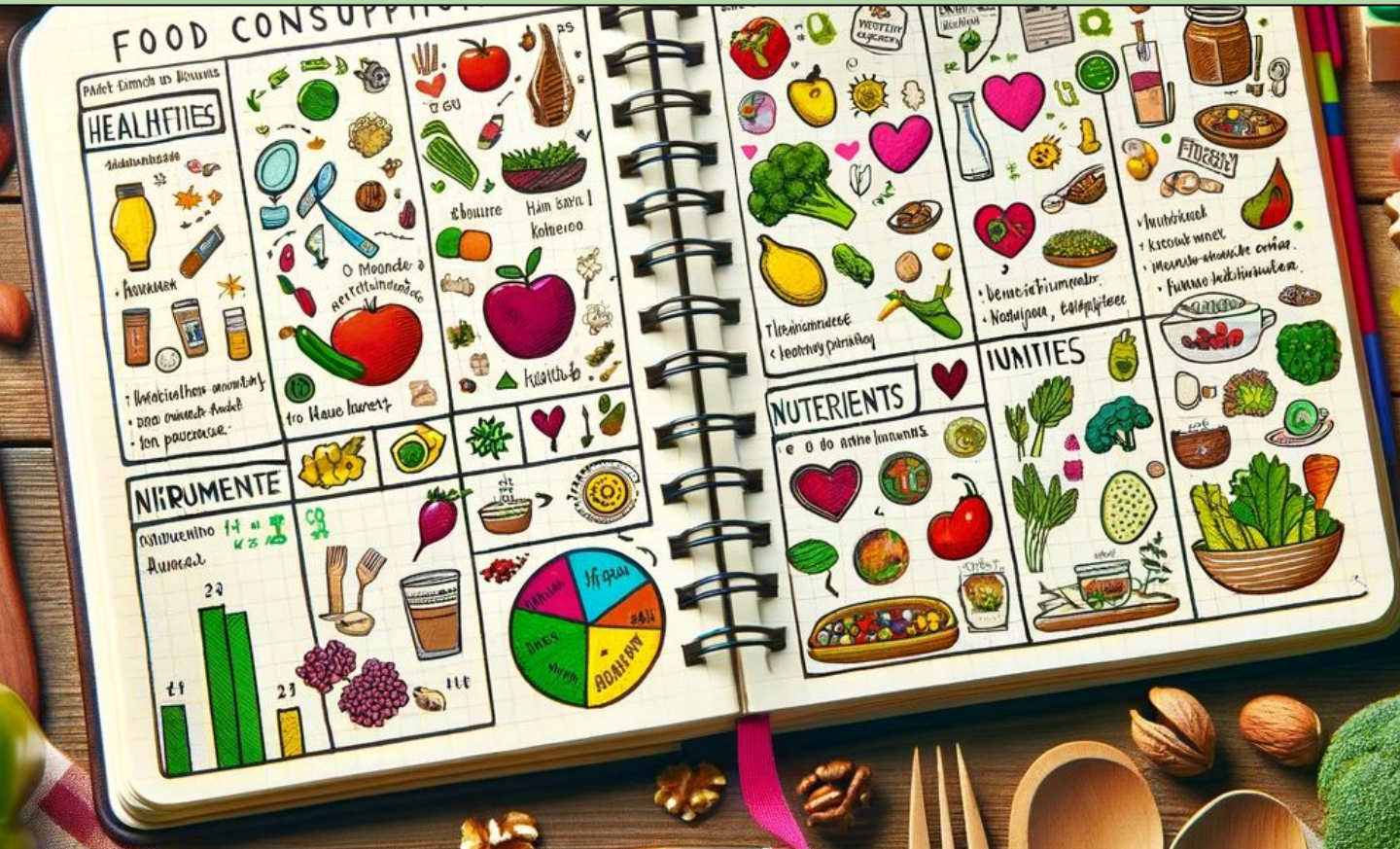
Hvem besluttede, hvornår du fik nyt tøj og hvilket tøj, du måtte få?

Hvor kom tøjet fra, når du fik nyt tøj? (du må gerne sætte flere krydser)
Var det ...

- Hjemmelavet
- Syet hos en skrædder
- Købt i en butik, hvor det meste tøj var lavet i Danmark
- Købt i en butik, hvor det meste tøj var lavet i udlandet
- Købt brugt
- Lånt eller lejet
- Arvet fra familie eller venner

Kortlægning af adfærd

Kortl

DAG 2

Den mad vi spiser

- Hvad fik I til aftensmad i dag? _____

- Hvem besluttede, hvad I skulle have til aftensmad _____

- Hvem købte ind til maden? _____
- Hvem lavede maden? _____
- Spiste I alle det samme? _____
- Var maden lavet efter nogens ønsker eller behov?

- Hvor lang tid tog det at lave maden? _____ minutter
- Hvordan synes du, det smagte på en skala fra 1 til 10, hvor 10 er din livret og 0 er, at du ikke kan lide det: _____

Den mad vi smider ud

- Smed I madrester ud efter aftensmaden? Ja ____ Nej ____
- Hvilke madrester blev smidt ud? Hvilke madrester blev gemt?

Hvor kom maden fra?

- Vælg én ingrediens fra aftensmaden. Se på emballagen. Hvilket land kommer den fra? _____

dfærd

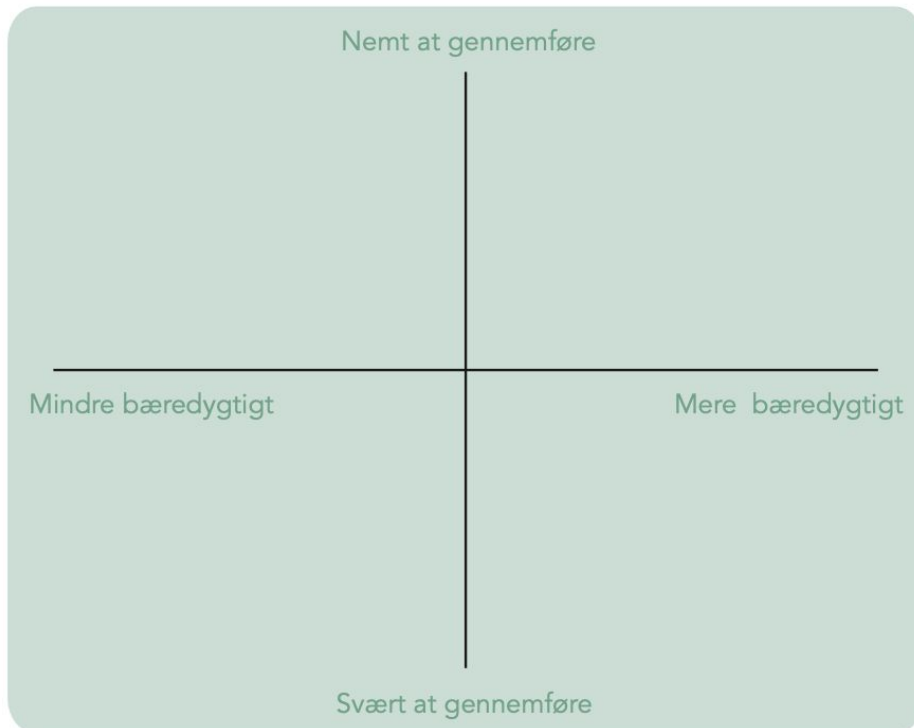
AKTIVITET Vanekompasset

Snak sammen i par

- Kom på ideer til udfordringer, I kan give jer selv og klassen for at gøre jeres elektronikvaner mere bæredygtige. Så I sparer på naturens ressourcer og har et lille klimaaftryk.
- Hent "**Vanekompasset**". Placér jeres udfordringer på grafen alt efter, hvor værdifulde de er at udføre, og hvor bæredygtige de er.
- Skriv ideerne op på tavlen. Udvælg højst 10 ideer, hvis I har mange.

Eksempel:

"Udfordring: Jeg skifter ikke min mobiltelefon ud de næste to år."

Handlekompetencer/ ændring af adfærd

AKTIVITET Quiz-og-byt

1. Skriv hver en udfordring ned på papir og klip den ud i et udfordringskort.
2. Du skal nu gå rundt i klassen. Når du møder en makker, skal I skiftevis læse jeres udfordringskort højt for hinanden.
3. Diskutér hver udfordring:
 - Vil udfordringen gøre dine elektronikvaner mere bæredygtige? Forklar hvordan.
 - Vil udfordringen være svær? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Vil det være sjovt at prøve udfordringen? Hvorfor/hvorfor ikke?
4. Byt kort med din makker, så du får en ny udfordring. Gå videre til en ny makker, som du kan stille udfordringen til.

OPSAMLING

- Hvad kunne være sjovt at prøve af?
- Hvad er svært ved at ændre elektronikvaner?

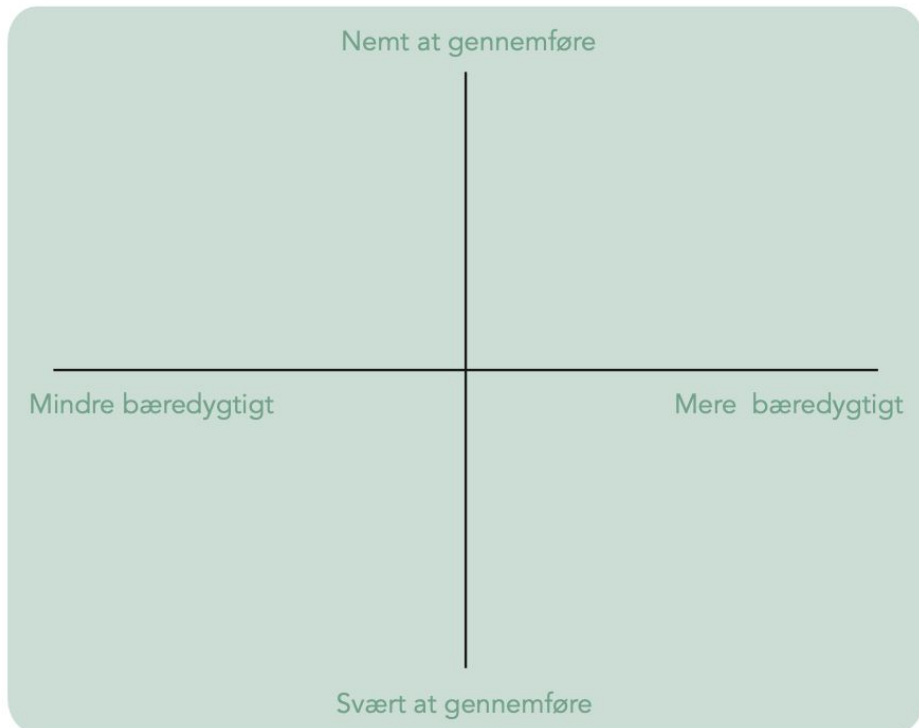
AKTIVITET Vanekompasset

Snak sammen i par

- Kom på ideer til udfordringer, I kan give jer selv og klassen for at gøre jeres elektronikvaner mere bæredygtige. Så I sparer på naturens ressourcer og har et lille klimaaftryk.
- Hent "**Vanekompasset**". Placér jeres udfordringer på grafen alt efter, hvor værdifulde de er at udføre, og hvor bæredygtige de er.
- Skriv ideerne op på tavlen. Udvælg højst 10 ideer, hvis I har mange.

Eksempel:

"Udfordring: Jeg skifter ikke min mobiltelefon ud de næste to år."

Handlekompetencer/ ændring af adfærd

AKTIVITET Quiz-og-byt

1. Skriv hver en udfordring ned på papir og klip den ud i et udfordringskort.
2. Du skal nu gå rundt i klassen. Når du møder en makker, skal I skiftevis læse jeres udfordringskort højt for hinanden.
3. Diskutér hvornår I vil gøre det.
 - Vil udfordringen være bæredygtig?
 - Vil udfordringen være nem at gøre?
 - Vil det være værdifuldt for dig?
4. Byt kort med din makker. Gå videre til næste makker.
 - Hvad kunne du gøre for at gøre det nemmere?
 - Hvad er sværest?

Efterfølgende kan du vælge, hvorvidt eleverne skal have en vane-udfordring med hjem eller ej. Tages en udfordring med hjem, kan det eventuelt foregå på en af følgende måder:

1. Klassen udvælger i fællesskab en udfordring, som eleverne har lyst til at tage med hjem at afprøve.
2. Du udvælger 1 til 3 udfordringer, som findes passende for hele klassen. Alle elever skal da udvælge én af udfordringerne, som de skal afprøve derhjemme.

Didaktisk overvejelse

Husk, at vaneændringer er svære for både voksne og børn. Formålet for eleverne med at afprøve en udfordring derhjemme handler derfor ikke nødvendigvis om at skulle lykkes med udfordringen, men om at forstå, at det kan være svært at ændre på sine vaner.

Et OPLAGT tema

Fors

Forbr

Vaner

- V

- V

- In

- Fo

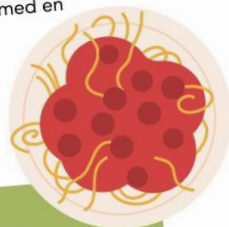
- De

ha

Min livret på Klimakur

Her ser du, hvordan man kan sætte sin pasta bolognese på klimakur ved at udskifte hakket oksekød (rødt kød) med enten svinekød, grøntsager, plantefars eller linser. Til højre ser du, hvor meget klimaaftrykket falder i procent sammenlignet med en bolognese, der er lavet med oksekød.

den store KLIMADATABASE
Version 1

Pasta bolognese på klimakur

Traditionel med hakket oksekød
Klimaaftryk per portion: Ca. 4,7 kg CO₂e

Hakket oksekød halveret og erstattet med gulerødder
Klimaaftryk per portion: Ca. 2,8 kg CO₂e

Hakket oksekød erstattet med hakket grisekød
Klimaaftryk per portion: Ca. 1,1 kg CO₂e

Hakket oksekød erstattet med plantefars
Klimaaftryk per portion: Ca. 0,8 kg CO₂e

Hakket oksekød erstattet med gulerødder og linser
Klimaaftryk per portion: Ca. 0,9 kg CO₂e

Ca. 40% reduktion af klimaaftryk

Ca. 75% reduktion af klimaaftryk

Ca. 80% reduktion af klimaaftryk

Ca. 80% reduktion af klimaaftryk

OPGAVE: Din aftensmad på "Klimakur"

Vælg en tallerken fra din Maddagbog. Denne tallerken skal nu have nedsat sit klimaaftryk.

- Er der fødevarer på tallerkenen med et højt klimaaftryk?
- Prøv at skifte noget ud, så din tallerken får et lavere klimaaftryk. Brug Klimapyramiden fra tidligere eller denstoreklimadatabase.dk for at se hvilke fødevarer, der har et lavt klimaaftryk.
- Tror du, at det ændrer på smagen at udskifte ingredienserne?

forbrugst

kigge på r

ret sig. (C

nak i und

b

e at alle

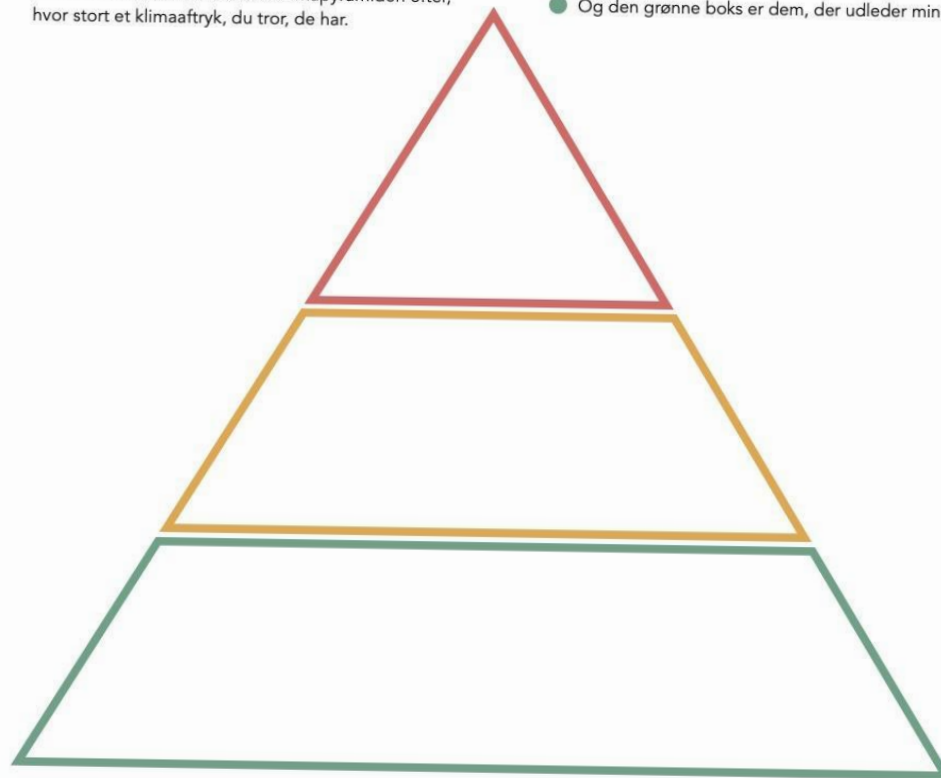
ldt - me

AKTIVITET

Lav en klimapyramide

Indsæt fødevarerne fra listen i klimapyramiden efter, hvor stort et klimaaftryk, du tror, de har.

- Den røde boks er de fødevarer, der udleder mest.
- Den gule boks er dem, der udleder middel.
- Og den grønne boks er dem, der udleder mindst.

Snak sammen i klassen om, hvordan I har indsat fødevarerne og hvorfor. Ville du placere nogle fødevarer anderledes afhængig af, hvor i verden de var lavet, og hvornår på året de var dyrket

Ost	Blåbær	Frikadeller	Spegepølse af oksekød
Æg	Hvidkål	Tun i vand	Hasselnødder
Tofu	Flødeis	Havredrik	Kikærter fra dåse
Rejer	Tomater	Lammekød	Roastbeef-pålæg
Pasta	Letmælk	Kartofler	Varmrøget laks
Squash	Grillpølse	Torskerogn	Kyllingebryst

- Vores vaner formes ikke kun af os selv
- Ingen er perfekte – men vi kan øve os i fællesskab
- Elever har ikke ansvaret – men inspirere til handling
- Ikke negativt fravalg
- Understøtte det gode liv

